

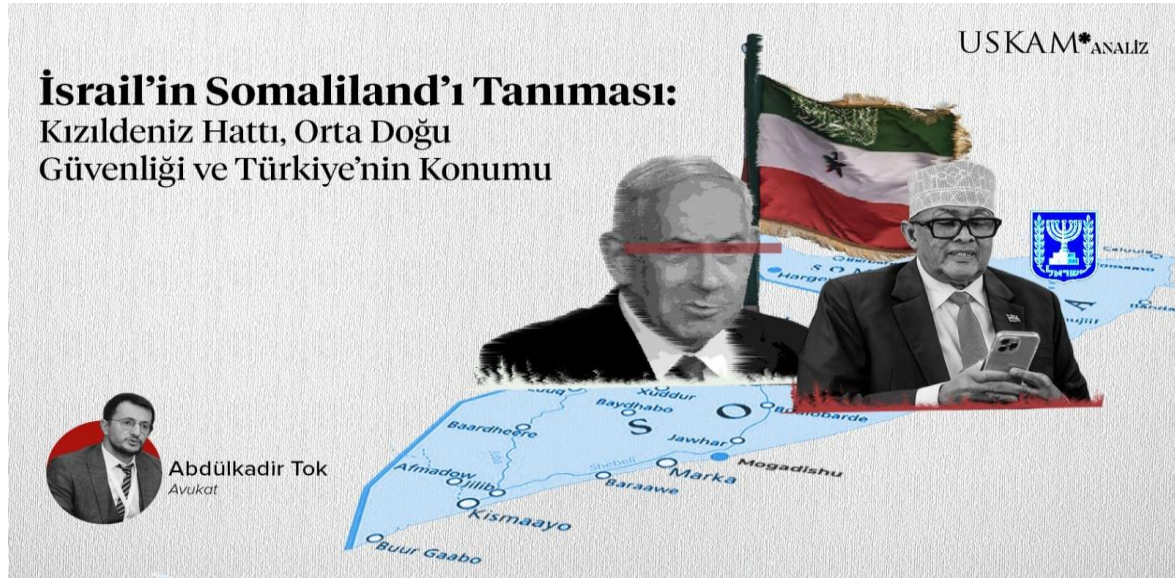
USKAM – ULUSLARARASI KRİZ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

İsrail'in Somaliland'ı tanınması: Kızıldeniz hattı, Orta Doğu güvenliği ve Türkiye'nin konumu

Abdülkadir TOK, 9 Ocak 2026

<https://www.uskam.org.tr/makaleler/standard/israilin-somalilandi-tanimasi-kizildeniz-hatti-orta-dogu-guvenligi-ve-turkiyenin-konumu>

İsrail'in Somaliland'ı tanıma yönündeki hamlesi, Afrika Boynuzu'ndaki statü tartışmalarını Kızıldeniz hattı üzerinden Orta Doğu güvenlik denkleminde taşıyan çok boyutlu bir krize dönüştürdü. Abdülkadir Tok, bu adımın Somali'nin egemenliği, bölgesel güvenlik mimarisi ve Türkiye'nin Afrika Boynuzu'ndaki konumu üzerindeki etkilerini ele alıyor.

Tanırma krizinin yeni boyutu

Somaliland ile Somali arasındaki gerilim, uzun süredir Afrika Boynuzu bağlamında tartışılan bölgesel bir dosya olarak gündemde yer almaktadır. Ancak İsrail'in Somaliland'ı tanıma yönünde attığı adım, bu tartışmayı yalnızca Somali'nin iç dengeleri ile sınırlı olmaktan çıkarmakta, krizi yeni bir tanıma ve güvenlik sorunu düzeyine taşımaktadır. Bu gelişme ile birlikte mesele, fiili bir yapının statüsüne ilişkin teknik hukuk tartışmalarının ötesine geçmekte,

Kızıldeniz hattı üzerinden Orta Doğu güvenlik mimarisine bağlanan daha geniş bir çerçeveye oturmaktadır.

Somali merkezi yönetiminin kırılğan kurumsal yapısı, devam eden güvenlik sorunları ve ülke genelinde tam anlamıyla tesis edilemeyen siyasi bütünlük, Somaliland dosyasını başlı başına hassas bir konu haline getirmektedir. Bu bağlamda herhangi bir tanıma hamlesi, yalnızca bir dış politika tercihi olarak değil, Somali'nin egemenliği ve toprak bütünlüğü üzerinde doğrudan etkisi bulunan bir müdahale biçimi olarak algılanmaktadır. İsrail'in kararı, Somali içindeki merkez çevre gerilimlerini derinleştirme potansiyeli taşımakta, aynı zamanda bölgesel aktörler nezdinde Afrika Boynuzu'ndaki sınır ve otorite tartışmalarını yeniden alevlendirmektedir.

Bununla birlikte son dönemde Kızıldeniz, Babülmendep ve Aden Körfezi hattında artan güvenlik riskleri, deniz taşımacılığına ve enerji koridorlarına yönelik saldırılar ve Gazze süreci sonrasında Orta Doğu'da belirginleşen kutuplaşma ortamı, Somaliland'ın tanınması meselesini bölgesel bir güvenlik dosyası haline getirmektedir.

İsrail'in bu adımı hem deniz güvenliği hem de jeopolitik konumlanma açısından yeni bir temas noktası yaratmakta, Afrika Boynuzu ile Orta Doğu'yu aynı güvenlik denkleminin iç içe geçmiş halkaları durumuna getirmektedir. Bu çerçevede tanıma krizinin yeni boyutu, yalnızca Somaliland'ın hukuki statüsü ya da Somali'nin iç istikrarı ile sınırlı kalmamaktadır.

Gelişme, bir yandan Orta Doğu merkezli güvenlik tartışmalarına yeni bir cephe eklemekte, diğer yandan bölgesel güçlerin ve küresel aktörlerin Kızıldeniz hattına bakışını dönüştürmektedir. Böylece Somaliland'ın tanınması, Afrika Boynuzu eksenli bir arka plan meselesi olmaktan çıkarak, Orta Doğu güvenliği, deniz ticareti ve bölgesel ittifak ağlarının yeniden şekillenmesi bağlamında ele alınması gereken çok katmanlı bir kriz niteliği kazanmaktadır.

Afrika Boynuzu ve Somaliland'ın statüsü

Afrika Boynuzu son yıllarda hem bölgesel aktörlerin hem de küresel güçlerin yoğun ilgi gösterdiği bir rekabet alanı haline gelmektedir. Kızıldeniz'i Hint Okyanusu'na bağlayan deniz yolları üzerinden işleyen ticaret ve enerji hatları, bu coğrafyayı stratejik bakımdan daha görünür kılmaktadır.

Somali, Cibuti, Etiyopya ve Eritre gibi devletler arasındaki siyasi gerilimler ve denize çıkış, liman erişimi ve güvenlik iş birliği başlıkları üzerinden yürüyen pazarlıklar, Afrika Boynuzu'nu kırılğan ama aynı zamanda cazip bir jeopolitik havza haline getirmektedir. Bu ortamda

Somaliland meselesi, yalnızca iç siyasi bir ayrışma değil, bölgenin genel güç dengelerini etkileyen bir dosya niteliği taşımaktadır.[1]

Somaliland, 1991 yılında Somali'den tek taraflı ayrıldığını ilan ettikten sonra kendi kurumlarını inşa etmeye ve fiili bir idare tesis etmeye başlamaktadır. Düzenli seçimlerin yapılması, belirli ölçüde işleyen bir bürokratik yapı kurulması ve görelî iç istikrarın sağlanması, bu bölgeyi Somali'nin geri kalanından farklılaştıran temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Buna rağmen Somaliland, uluslararası sistemde geniş çaplı bir tanıma elde edememekte, Birleşmiş Milletler ve Afrika Birliği düzeyinde Somali'nin toprak bütünlüğünü esas alan yaklaşım sürmektedir. Böylece sahada fiili bir devlet görünümü sergileyen Somaliland, hukuken tanınmamış bir siyasi yapı olarak belirsizlik içinde varlığını devam ettirmektedir.[2]

Bu belirsizliğin önemli bir boyutu, uluslararası hukukun tanıma rejimi ile Afrika kıtasında benimsenen sınır ilkeleri arasındaki gerilimde ortaya çıkmaktadır. Devlet olmanın asgari şartlarını belirleyen Montevideo ölçütleri çerçevesinde Somaliland'ın kalıcı nüfus, belirli toprak ve işleyen bir otoriteye sahip olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır. Ancak Afrika Birliği, sömürge dönemi sınırlarının korunmasını kıtasal istikrarın temel dayanağı olarak görmekte, bu nedenle ayrılıkçı eğilimlere mesafeli durmaktadır. Bu yaklaşım, Somaliland örneğinin yalnızca hukuki kıstaslar üzerinden değil, bölgesel istikrar ve emsal oluşturma kaygıları üzerinden de ele alınmasına yol açmaktadır.[3]

Somaliland'ın statüsüne ilişkin tartışmalar, İsrail'in tanıma kararı sonrası yeni bir boyut kazanmaktadır. Daha önce ağırlıklı olarak akademik çalışmalar ve sınırlı diplomatik girişimler düzeyinde seyreden bu tartışma, artık Orta Doğu merkezli güvenlik gündemi ile iç içe geçmektedir.

Böylece Somaliland'ın yalnızca bir tanınmamış devlet örneği olarak değil, Kızıldeniz hattı ve Afrika Boynuzu üzerinden şekillenen jeopolitik rekabetin parçası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yeni çerçeve, hakem önerisinde de vurgulanan şekilde, ayrıntılı tarihsel ve kurumsal arka planın özetlenmesini ve analiz odağının Orta Doğu güvenlik denklemi ile diplomatik tepkilere kaydırılmasını zorunlu kılmaktadır.[4]

Orta Doğu güvenlik dengesi ve Kızıldeniz hattı

Gazze merkezli çatışma süreci sonrasında Orta Doğu'da oluşan kırılğan denge, Kızıldeniz ve Babülmendep hattında yaşanan gelişmeler ile daha da hassas bir hâl almaktadır. Yemen'de İran destekli Husilerin ticari gemilere yönelik saldırıları, bölgeden geçen enerji ve ticaret

koridorlarını doğrudan hedef almakta, İsrail dâhil birçok ülkenin güvenlik algısını deniz hatlarının korunması ekseninde yeniden şekillendirmektedir.

Bu saldırılar nedeniyle Babülmendep Boğazı ve Süveyş Kanalı üzerinden gerçekleşen geçişlerin ciddi oranda azaldığı, çok sayıda geminin rotasını Ümit Burnu'na çevirdiği ve küresel tedarik zincirlerinde maliyet ve zaman baskısının belirgin biçimde yükseldiği ifade edilmektedir.[5]

Bu tablo, Kızıldeniz'i yalnızca bölgesel bir su yolu olmaktan çıkararak, küresel ticaret akışı ile Orta Doğu güvenliğinin kesiştiği stratejik bir hat haline getirmektedir. Ticari gemilere yönelik artan tehditler, ABD öncülüğünde kurulan deniz güvenliği girişimleri ve Avrupa Birliği'nin eş zamanlı devreye soktuğu askerî deniz misyonları, Kızıldeniz'de çok katmanlı bir askerî mevcudiyeti kalıcılaştırma eğilimini güçlendirmektedir.

Bölgeye yönelik bu yoğunlaşma, İsrail'in kendisini çevreleyen deniz hatlarını güvence altına alma arayışı ile birleştiğinde, Kızıldeniz hattını Gazze sonrası dönemde stratejik bir tampon ve manevra alanı hâline getirmektedir.[6]

İsrail'in Somaliland'ı tanıma yönündeki kararı, tam da bu güvenlik denkleminde yeni bir halka oluşturmaktadır. Afrika Boynuzu kıyısında, Babülmendep'e ve Aden Körfezi'ne yakın bir temas noktası elde etmek, İsrail açısından Kızıldeniz'deki kırılganlıkları doğrudan izleme ve gerektiğinde askerî ya da istihbarî iş birliği kanalları üzerinden deniz trafiğine yönelik riskleri yönetme imkânı sunmaktadır.

Böylece Somaliland, yalnızca Somali dosyasının tartışmalı unsuru değil, aynı zamanda Kızıldeniz krizinin ve Gazze sonrası Orta Doğu güvenlik mimarisinin bir uzantısı haline gelmektedir. Bu durum, hakem uyarısında vurgulanan şekilde, analizin merkezini Afrika Boynuzu'nun iç dinamiklerinden Kızıldeniz hattı ve Orta Doğu güvenlik tartışmalarına doğru kaydırmayı gerekli kılmaktadır.[7]

Diplomatik tepkiler ve emsal riski

İsrail'in Somaliland'ı tanıma kararı açıklanır açıklanmaz ortaya çıkan diplomatik tablo, meselenin kısa sürede Afrika Boynuzu sınırlarını aşarak Orta Doğu merkezli bir kriz başlığına dönüştüğünü göstermektedir. Arap Birliği Konseyi, olağanüstü toplantısında aldığı karar ile İsrail'in adımını Somali'nin egemenliğine açık bir müdahale olarak nitelendirmekte, üye devletleri bu tanımayı reddetmeye ve Somali'nin toprak bütünlüğüne destek vermeye çağırılmaktadır.

Aynı açıklamada, Filistin meselesiyle bağlantılı şekilde, herhangi bir ülkenin Somaliland dosyasını kullanarak Filistinlilerin yerinden edilmesini kolaylaştıracak veya bu yönde algı oluşturacak adımlarına kesin olarak karşı çıktığı vurgulanmaktadır. Böylece tanıma hamlesi hem Somali dosyası hem de Gazze sonrası dönemde Filistin başlığında derinleşen hassasiyetlerle iç içe geçen bir siyasi kriz olarak konumlanmaktadır.[8]

Bu sürecin en dikkat çekici safhalarından biri, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin acil toplantısı olmaktadır. Konsey'de Arap Grubu adına söz alan temsilciler, İsrail'in Somaliland'ı tanıma kararının uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Şartı'na aykırı olduğunu savunmakta, Somali'nin tanınmış sınırlarının ihlal edildiğini ifade etmektedir.

Toplantıda birçok üye ülke, Afrika Birliği'nin sınır bütünlüğü ilkesine atıf yaparak, tek taraflı tanımların hem Afrika Boynuzu'nda hem de Orta Doğu'da istikrarsızlık riskini büyüttüğünü, benzer durumda olan diğer bölgelerde de ayrılıkçı hareketleri cesaretlendirebileceğini dile getirmektedir. Bu vurgu, tanıma meselesini yalnızca ikili bir ihtilaf olmaktan çıkararak, emsal etkisi ve uluslararası barış ve güvenliğe olası yansımaları bağlamında ele alan kurumsal bir zemin ortaya çıkarmaktadır.[9]

Arap Birliği Konseyi'nin kararları ile uyumlu biçimde, Katar merkezli açıklamalar da İsrail'in Somaliland hamlesini şiddetle kınamaktadır. Arap Birliği Konseyi'nin Doha'da yayımlanan bildirilerinde, İsrail'in somut adımının Somali'nin toprak bütünlüğünü hedef aldığı, bunun uluslararası hukuka aykırı ve bölgesel istikrar açısından tehlikeli bir emsal teşkil ettiği ifade edilmektedir.

Bildirilerde aynı zamanda, Gazze'de devam eden insani kriz ve Filistin meselesi hatırlatılmakta, Somaliland üzerinden yürütülen tanıma tartışmasının, Filistinlilerin zorla yerinden edilmesini normalleştirebilecek veya bu yöndeki girişimleri örtük biçimde destekleyebilecek her türlü teşebbüsle birlikte reddedildiği vurgulanmaktadır. Böylece Somaliland dosyası, Arap başkentlerinde doğrudan Filistin ve Gazze bağlamına eklemlenen ve ileride başka dosyalar için de örnek oluşturabileceği kaygısıyla izlenen yeni bir diplomatik baskı aracına dönüşmektedir.[10]

İslam İş Birliği Teşkilatı bünyesinde düzenlenen acil toplantı da benzer bir çerçeve ortaya koymakta, İsrail'in Somaliland'ı tanıma kararının yalnızca Somali'nin egemenliğine değil, aynı zamanda İslam dünyasında kabul edilen dayanışma ilkelerine ve Filistin davasına aykırı olduğunu vurgulamaktadır.

Ortak açıklamalarda üye devletlere, Somali Federal Hükümeti ile koordinasyonun güçlendirilmesi ve uluslararası platformlarda İsrail'in bu adımına karşı ortak tavır alınması çağrısı yapılmaktadır. Bu çağrılar, tanımanın farklı coğrafyalarda benzer statü arayışlarını tetikleyebileceği ve özellikle kırılgan ülkelerde toprak bütünlüğü tartışmalarını derinleştirebileceği yönündeki emsal kaygısı ile birlikte dile getirilmektedir.[11]

Diğer yandan Somaliland'in fiili devlet niteliği, Montevideo kriterlerine göre görece güçlü kurumsal yapısı ve istikrarı, onu literatürde “tanınmaya en çok yaklaşan tanınmamış örnek” konumuna taşımakta, bu durum da büyük güçlerin seçici tanıma pratikleri ile birleştiğinde, tanımanın hukuki niteliğini aşındıran bir tablo ortaya çıkarmaktadır.

Böylece İsrail'in adımı, Somaliland için kısa vadede diplomatik bir kazanım gibi görünse de uzun vadede hem Afrika Birliği içinde hem de benzer dosyalara sahip bölgelerde “güçlü olanın tanınma mühendisliği” algısını güçlendiren, Afrika Boynuzu odaklı teknik bir statü tartışmasını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Arap Birliği ve İslam İş Birliği Teşkilatı üzerinden Orta Doğu güvenlik denkleminde emsal ve meşruiyet boyutları öne çıkan çok katmanlı bir diplomatik krize dönüştürmektedir.[12].[13]

Türkiye'nin konumu ve olası sonuçlar

Türkiye ile Somali arasındaki ilişkiler, yalnızca son yıllarda ortaya çıkan taktik iş birliklerinden ibaret olmamaktadır. Literatürde bu ilişki, hem Osmanlı dönemine uzanan tarihsel hatırlamalar hem de 2011 sonrası “kardeşlik, yardım ve diyalog” ekseninde şekillenen yeni dönem üzerinden okunmaktadır. Türkiye'nin 2011 yazında dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde, şiddetli kuraklık ve kıtlık koşullarındaki Somali'ye üst düzey bir ziyaret gerçekleştirmesi, iki ülke ilişkilerinde dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

Bu ziyaret, uzun süre sonra Somali'ye gelen ilk gayri Afrikalı lider ziyareti olması bakımından sembolik anlam taşımakta, aynı zamanda insani yardım, altyapı yatırımları ve diplomatik temsil alanlarında hızlı ve görünür bir Türk varlığının başlangıcı olarak sunulmaktadır.

Akademik çalışmalarda Türkiye'nin Somali politikasının, devlet kurumları, sivil toplum örgütleri ve iş dünyasını bir araya getiren üç ayaklı bir yapı üzerinden yürütüldüğü, bu yaklaşımın ise Ankara'yı ülkede “taklit edilmesi gereken” insani bir aktör olarak öne çıkardığı vurgulanmaktadır.[14]. [15]

Türkiye'nin konumu, Gazze süreci sonrasında şekillenen Orta Doğu güvenlik denklemindeki yerini de doğrudan etkilemektedir. İsrail'in Somaliland hamlesi, Ankara'nın bir yandan Filistin

meselesinde izlediği sert ve eleştirel hattı, diğer yandan da Somali üzerinden inşa ettiği Afrika Boynuzu varlığını aynı anda hedef alan çok katmanlı bir meydan okuma olarak okunmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Somali Cumhurbaşkanı'nın Ankara ziyareti vesilesiyle yaptığı ve Somaliland'ın tanınmasını kabul etmediklerini açıkça vurgulayan açıklamaları, Türkiye'nin bu dosyayı sadece ikili bir mesele değil, Somali'nin toprak bütünlüğü ve bölgesel düzen açısından ilkesel bir kırmızı çizgi olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.^[16]

İsrail-Somaliland hattı üzerinden geliştirilen liman işletmeciliği, deniz üsleri ve enerji projeleri, Türkiye'nin Kızıldeniz'e açılan kapı olarak kurguladığı Somali merkezli stratejisinin etrafında, Tel Aviv ve bazı Körfez aktörlerinin dâhil olduğu alternatif güzergâhlar yaratma potansiyeli taşımaktadır. Bu tablo, Ankara'yı hem Orta Doğu'da hem de Afrika Boynuzu'nda İsrail, bazı Körfez ülkeleri ve Etiyopya gibi aktörlerin yer aldığı yeni bir rekabet alanı ile karşı karşıya getirmektedir.

Bununla birlikte Türkiye açısından söz konusu süreç yalnızca risklerden ibaret değildir. Ankara, 2011 sonrasında Mogadişu'da kurduğu büyükelçilik kompleksi ve Somali'nin güvenlik sektörünün yeniden inşasında kilit rol üstlenen TÜRK SOM askerî eğitim tesisi üzerinden, Somali Federal Hükümeti ile kurumsal ve güvenlik boyutunu da içeren çok katmanlı bir ortaklık inşa etmiş bulunmaktadır.^[17]

Somali Cumhurbaşkanı'nın son Türkiye ziyareti, bu ortaklığın tanıma krizi karşısında yalnızca savunmacı bir pozisyona hapsedilmediğini, aynı zamanda yeni diplomatik ve ekonomik açılımlar için bir koordinasyon zemini olarak görüldüğünü göstermektedir.^[18]

Türkiye, bir taraftan Somali'nin birliğine ve toprak bütünlüğüne verdiği desteği sürdürürken, diğer taraftan Kızıldeniz ve Babülmendep hattında ortaya çıkan yeni deniz güvenliği düzenlemelerini yakından takip ederek çok taraflı platformlarda söz sahibi olma imkânı elde edebilecek durumdadır.

Bu çerçevede İsrail'in Somaliland üzerinden açmaya çalıştığı hattın, Türkiye'yi Somali merkezli stratejisini daha esnek, çok eksenli ve uzun vadeli bir bölgesel denge siyasetine dönüştürmeye zorladığı, ancak aynı zamanda Ankara'ya hem Mogadişu ile kurduğu derin ilişkileri tahkim etme hem de Afrika Boynuzu'ndaki yeni düzenlemelerde masada kalma fırsatı sunduğu söylenebilmektedir.

- [1] John Calabrese, “The Bab El Mandeb Strait: Regional And Great Power Rivalries On The Shores Of The Red Sea”, *Middle East Institute*, 29 Ocak 2020, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://www.mei.edu/publications/bab-el-mandeb-strait-regional-and-great-power-rivalries-shores-red-sea>
- [2] A. K. Eggers, “When Is A State A State? The Case For Recognition Of Somaliland”, *Boston College International And Comparative Law Review*, 30, 2007, <https://lira.bc.edu/work/sc/1d47936b-27f8-4aa6-8569-a8319ba0d669>
- [3] Tuğrul Çakır, “Uti Possidetis İlkesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 2022, Ss. 595–623,
- [4] Elif Dilan Tütmez – Ayça Eminoglu, “Somaliland’in Uluslararası Alanda Tanınma Sorunu: Fırsatlar Ve Tehditler”, *International Journal Of Social Inquiry*, 18(1), 2025, Ss. 176–195
- [5] The Red Sea Shipping Crisis 2024–2025: Houthi Attacks And Global Trade Disruption, *Atlas Institute*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://atlasinstitute.org/the-red-sea-shipping-crisis-2024-2025-houthi-attacks-and-global-trade-disruption/>
- [6] Houthi Attacks Disrupt Bab El-Mandeb Strait: Vessel Transits Drop By 48 Percent Amid Security Risks”, *Dryad Global*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://channel16.dryadglobal.com/houthi-attacks-disrupt-bab-el-mandeb-strait-vessel-transits-drop-by-48-amid-security-risks>
- [7] Houthis Target Tenth Ship In Red Sea As Attacks Turn Increasingly Indiscriminate”, *Lloyd’s List*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://www.lloydslist.com/ll1147633/houthis-target-tenth-ship-in-red-sea-as-attacks-turn-increasingly-indiscriminate>
- [8] Arap Birliği’nden Bmgk’ya Somaliland Çağrısı”, *Türkiye Gazetesi*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/arap-birliginden-bmgkya-somaliland-cagrisi-1759184?s=1>
- [9] Security Council Meeting On The Situation In Somalia, *United Nations*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://press.un.org/en/2025/sc16270.doc.htm>.
- [10] Arab League Council Condemns Israel’s Recognition Of Somaliland, Affirms Rejection To Any Measures To Displace Palestinians”, *Qatar News Agency*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://qna.org.qa/en/news/news-details?id=arab-league-council-condemns-israels-recognition-of-somaliland-affirms-rejection-to-any-measures-to-displace-palestinians&date=28/12/2025>

[11] Konseyin Acil Toplantısı Başladı”, *İslam Ülkeleri Haber Ajansı (Una–Oic)*, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://Una-Oic.Org/Tr/Filistin/2025/12/28/Konseyin-Acil-Toplant%C4%B1s%C4%B1-Ba%C5%9fad%C4%B1/>

[12] A. K. Eggers, “When Is A State A State? The Case For Recognition Of Somaliland”, *Boston College International And Comparative Law Review*, 30, 2007, Ss. 211-242.

[13] Gulaid Yusuf Idan, “A Legal And Diplomatic Analysis Of Somaliland’s Quest For International Recognition”, *Modern Diplomacy*, 4 Temmuz 2024, Erişim: 28 Aralık 2025, <https://moderndiplomacy.eu/2024/07/04/a-legal-and-diplomatic-analysis-of-somalilands-quest-for-international-recognition>

[14] Charles Kagwanja, “Turkey İn Somalia: Building Relations Using Brotherhood, Aid And Dialogue”, *The East African*, 2013, Erişim: 31 Aralık 2025, https://www.academia.edu/3833612/turkey_in_somalia_building_relations_using_brotherhood_aid_and_dialogue

[15] Mustafa Şahin, “Türkiye’nin Somali Politikasının İncelenmesi: 2011-2020 Dönemi”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, 2022, S. 109-147,

[16] Türkiye’s Erdoğan Calls Israel’s Somaliland Recognition ‘Unacceptable’”, *Al Jazeera*, Erişim: 30 Aralık 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/12/30/trkiyes-erdogan-calls-israels-somaliland-recognition-unacceptable>

[17] Ahmed Abouyoussef, “Turkey And Somalia: A New Rising Pact İn The Horn Of Africa,” *Al Habtoor Research Centre*, 12 Eylül 2024, Erişim: 30 Aralık 2025 <https://www.habtoorresearch.com/programmes/turkey-and-somalia/>

[18] Cumhurbaşkanı Erdoğan, Somali Cumhurbaşkanı Mahmud ile Görüştü,” *Anadolu Ajansı*, 31 Aralık 2025, Erişim 31 Aralık 2025, <https://www.aa.com.tr/en/africa/1-of-3-somalian-troops-to-be-trained-by-turkey-envoy/1931275>